

UČITELJICA NA DEŽELI. X.

Devetnajstletno dekle prestopi v javno življenje. Naloga ji je odgojevati mladino. Pripravila se je k temu v učiteljskih izobraževališčih; spričevalo zrelosti ima v rokah. Nastopi prvi dan učiteljevanja. Oj prevara; kako je vse drugače kakor si je predstavljala! In kaj še le naslednje dni! Na vadnici bilo je že vse urejeno, ko je hodila poslušat in učiti, tu pa mora vse sama urejevati. Oh, in ti otroci! Kakšna razlika med onimi na vadnici! Ni čuda: otroka z vadnice je mati lépo umila, počesala, dostojno oblekla. Otroka v vasi vpraša učiteljica: zakaj si umazan? Nisem imel vode, nisem mogel doseči vode, nisem mogel v kuhinjo, ker ni bilo nikogar doma itd. — Zakaj nisi počesana? Mati me je počesala včeraj zvečer, a danes zjutraj je ni doma, ker hodi v Trst. — Zakaj se nisi učil? Zakaj nisi naredil naloge? Sem pasel, sem šel po listje, po drva, sem pobiral krompir, sem ril repo, sem varoval otroka itd., itd. — Kaj početi? Šolske postave govore med drugim: Bodi čedno in spodobno oblečen! Svoje naloge izdeluj pridno in o pravem času! Predstojniki zahtevajo delo po postavah. Razmere po vaseh pa so take, da ni mogoče, da bi izpolnjevali postave do pičice. Ako je učiteljica prestroga, si ne pridobi ljubezni otrok, niti spoštovanja starišev. Otroci ne marajo v šolo. Stariši morajo plačevati kazni. Vsled tega trpi naše že itak ubogo ljudstvo moralno in materijalno škodo. In če je učiteljica premehka? Zanikrnosti ne manjka nikjer. Nesnaga in nered je na dnevnem redu. A ko bi učiteljica imela skrbeti le za red in snažnost, bi že bilo, Našla bi že

srednjo pot. Ali ona mora tudi prvence učiti in naučiti jih to in ono, in nič manj kakor je predpisano. Komaj pride v službo, nalože ji na dvorazrednicah prvi razred s 70 do 80 otrok, razdeljenih v dva oddelka. Kaj pomeni: učiti v prvem razredu dva oddelka, ve le ona, ki je poskusila. Vrhu vsega tega ima pa še ženska ročna dela v svojem in v drugem razredu. Nič boljše ni za ono, koja pride na večrazrednico, kajti učiteljica uči na deželi v mešanih šolah navadno v nižjih razredih in ženska ročna dela tudi v višjih razredih. Pride ji navadno 26 do 30 ur na teden. Gotovo preveč za vsacega moškega, kam še le za šibko žensko začetnico, koja se mora še sama pripravljati za izpit sposobnosti. Ali vse to ni še tako hudo, ako pride učiteljica k voditelju, ki je blag mož, k dobremu šolniku, koji zna upoštevati razmere, koji ji svetuje, pomaga in svari, če je treba, po očetovski. Ali kjer je narobe? Kjer voditelj ni kos svojemu poklicu? Koliko trpljenja in samozatajevanja jo tu čaka. Kako težko, skoro nemogoče je, najti pravo pot, da ne trpi stvar, kajti če se uda, lahko zmaga krivica, če se pa protivi, bati se ji je lahko za njo usodnih nasledkov.

Se li ji zboljša stanje, ako učiteljuje več let? Kaj še! Učiteljevati zamore deset, dvajset, trideset ali še več let, ostane vedno pod strogim vodstvom. Kako hudo mora biti priletnejši učiteljici pod vodstvom mladega, neizkušenega učitelja! Ne vem, zakaj bi ne mogla postati učiteljica voditeljica na mešanih šolah? Pripeti se lahko, da učiteljuje dvajset, trideset let v enem in istem kraju v splošno zadovoljnost ljudstva, ljubljena in spoštovana od vseh. Tamošnji voditelj gre v pokoj. Novim voditeljem pa

je imenovan mlad učitelj, morda s tri-štiriletno prakso. Učiteljica je imela isto izobrazbo, napravila je iste izpite, ima mnogo večo prakso, morda tudi boljšo metodo, in vendar mora ona, ki ima trideset ali še več let službe, spoštovati mladeniča s triletno službo kot predstojnika. Tudi mlad človek je lahko spoštovanja vreden. A če ga pa ni vreden?! Ni li to hudo? Ni li to neznosno?

V višje stopinje se premikajo razni uslužbenci po starosti, po službenih letih, po spretnosti v službi, po znanosti, po zaslughah. Učiteljica zamore biti starejša v letih, starejša v službi, zamore službovati v občjo zadovoljnost, zamore imeti večo srčno izobrazbo, večje zasluge, a vendar ostane vedno pod strogim vodstvom, iz edinega vzroka: ker je ženska!

Učiteljica, ki učiteljuje dolgo vrsto let v enem in istem kraju, učila je že stariše, in sedaj uči otroke. Kaj sledi iz tega, če si je znala pridobiti količkaj ljubezni in spoštovanja? Vsi jo radi imajo. Mladeniči in dekleta jo pozdravljajo. Očetje in matere jo vprašujejo po svojih otrocih. Ona pozna značaj, opravila in razmere starišev; lahko ji je torej zadeti pravo pot pri odgoji posameznega otroka. Skupno deluje s stariši, kar je edino pravo. Dom in šola deluj skupno pri odgoji! Zamoreta-li pa delovati skupno dom in šola, kjer se učiteljica premešča vsako leto? Niti govora ni o skupni odgoji, kajti stariši še podirajo, kar učiteljica zida, ker ona ne zida na pravi podlagi. Ona ne pozna značaja, opravil, razmer starišev, torej ne pozna narave posameznega otroka, niti duha vaščanov. Pri vsej dobri volji še tako izvrstna učiteljica ne more po tem takem zadeti koj prave poti pri odgoji posameznega otroka.

Na pravi odgoji pa sloni sreča narodov. A učiteljica ne more postati v takih razmerah osrečevalka ljudstva, kajti ona ne more ostati dolgo vrsto let v enem in istem kraju. Mlad učitelj voditelj že po-

skrbi, da učiteljica prosi za premeščenje, kajti on se čuti nekako nadzorovanega po starji koleginki; če pa ona tega ne stori, poskrbi on dalje, da jo službeno premeštijo. In zakaj to? No, saj smo vajeni videti, da se ženskam godi povsod krivica! Ko bi bila ženska enakopravna z moškimi, postala bi ona voditeljica ter učiteljevala bi dalje na enem in istem mestu v prid ljudstva. Pravijo: nova šola ne obrodi zaželjenega sadu! Gotovo ne, ker se ovira v delovanju za odgojo oni element, ki ima prvence v rokah. Malo se pozna v poznejšem življenju, se je li otrok naučil čitati in pisati v šestem ali osmem letu svoje dobe. Malo upliva na ljudstvo, ima li kdo lepo ali navadno pisavo. Malo koristi posameznemu, se je li naučil v ljudski šoli ali pozneje, ali sploh ve ali ne, kdaj je vladal Karol veliki, kedaj so bile punske vojske itd. Ni dosti na tem, zna li ta ali oni pravilno pisati in govoriti, ker si je zapomnil pravila slovnice v ljudski šoli, ali si je to pozneje pridobil s prakso itd. Ali mnogo in premnogokrat odločljivo za srečno ali nesrečno življenje je: jeli vzgojitelj zadel pri odgoji otroka pravo pot! In to velja posebno v oni dobi, ko se človek začenja prav zavedati lastne eksistence.

Nepreračunljive škode v človeštvu zamore napraviti en sam slab človek. In če je postal slab radi neprave odgoje?! In vendar je za premeščenje učiteljice treba tako malo! Dovolj je, da se je mlajši učitelj-voditelj hoče iznebiti. On napravi poročilo, da se učiteljica ne ujema z njim, da ga ne spoštuje, da je ljudstvo na njeni strani. Bog ve, kake razloge še prilepi temu raportu, posebno, kjer je več strank, dasiravno je le naravni razlog ta, da se učiteljica z daljšo prakso ne more pustiti slepo voditi od voditelja z manjšo prakso in morda tudi manjšo izobrazbo. Njo vse ljubi in spoštuje, on si pa morda ni znal pridobiti ljubezni in spoštovanja ljudstva.

Vsled tega srd in nevošljivost na njo. Ona se sicer opravičuje, a njej ne gre vera. Voditelj je nje predstojnik. Deputacija mož gre k deželnemu šolskemu nadzorniku. On jih sicer prijazno vsprejme, veseli ga, da so tako vneti za stvar, da vedo ceniti zasluge svoje učiteljice, a pomagati jim ne more, češ: kjer se župnik in kaplan ne moreta ujemati, je naravno, da se mora kaplan umakniti. Učiteljico torej v tem slučaju edino zato premestijo, ker ni postala voditeljica, to pa za to ne, ker je ženska!

Pojdimo dalje! Učiteljica je slišala na učiteljsišču.: Vsaki učitelj je sam odgovoren v svojem razredu za čist, zdrav zrak, za primerno toploto, za snažnost in red v šolski sobi. Kakšna ironija! Učiteljica nima v rokah ni čiščenja, ni zračenja, ni kurjave. S tem se ona ne more pečati, ne neposredno in ne posredno. Vse to ima na deželi voditelj sam v rokah. Gorje učiteljici, ki bi se pritožila voditelju, da naj skrbi bolj za snažnost itd. Razupilo bi se jo kot sitno in prepirljivo žensko. Gorje njej, ako bi se pritožila višjim oblastvom z vednostjo voditeljevo! Se li pritoži brez vednosti voditeljeve, no, pripeti se še lahko, da določijo voditelju večjo svoto za čiščenje z opazko, da naj drži šolske sobe v redu, naj daje čisto pometati, naj daje pomiti pod večkrat v letu. A kak voditelj pa, ne bodi len, morda še očita učiteljici, da otroci nanosijo preveč blata v šolo, da ni reda, da ni discipline v šoli, ko v resnici, če se otroci količkaj pregibljejo — saj vendar niso lesení — se vzdigne cel oblak prahu kvišku, čemur se ni čuditi, če se le enkrat v letu pomije pod ter slabo pometa! S tem pa nočem delati nobenemu voditelju krivice. Prvič že za to ne, ker so kraji, da imajo voditelji res premalo svoto odkazano za čiščenje; marsikdo doda še od svojega, če hoče imeti vse v redu. So pa kraji, v kojih dobivajo voditelji dovolj za čiščenje. Mar-

sikak voditelj drži to tudi dovolj v redu, takemu vso čast! Če se pa kdo čuti prizadetega, naj lepo molči, da se ne izda... Ker ima torej na deželi voditelj sam čiščenje v rokah, se učiteljica ne more in ne sme pritožiti nikomur. Prisiljena je govoriti, kričati, peti v prahu. Prisiljena je bivati v slabo prezračenem prostoru, kajti med podukom ne more odpreti tega ali onega okna radi prepaha, po dokončanem poduku pa zopet ne sme pustiti odprtega okna ali vrat, da bi prepah očistil zrak. -- S kurjavo je ravno tako. Peč je morda pregorka, a oken ne sme odpirati; peč umrje, ker nima kaj devati v vanjo itd.

To so reči, ki ne spadajo v žensko vprašanje, bo kdo opomnil. O, spadajo, spadajo! Če trpi vsled takih nerednosti kak učitelj, trpi to z zaupanjem, da, ko postane voditelj, uredi stvar, kakor hoče, a učiteljica trpi brez upanja. Sicer pa bi najbolje bilo, ko bi se voditeljem tudi na deželi odvezla čast šolskih slug. Saj bi lahko imel na deželi vsaki učitelj sam nadzorstvo nad čiščenjem v svojem razredu v rokah, ali pa kaka druga oseba v vasi. Ko bi imel to v rokah vsak učitelj sam, gotovo ne bi bilo treba nikakega pritoževanja od strani učiteljstva. Če bi imela kaka druga oseba to v rokah, tedaj bi se lahko vsak učitelj v slučaju potrebe pritožil voditelju. A sedaj morajo uboge učiteljice mnogokrat požirati prah zjutraj 4, popoldne 3 ure, pa se ne morejo in ne smejo pritožiti nikomur, ker v tem slučaju je voditelj in — sluga ena in ista oseba.

Med tem ko se učitelj sprehaja po trudapolnem triurnem poduku in uživa sveži zrak ter si nabira novih moči za popoldanski poduk, prisiljena je učiteljica podučevati v zaduhli sobi ženska ročna dela. Ravno tako popoldne, kakšenkrat tretjo uro. Kak dan se ji nabere celih sedem ur.

In kako plačilo dobiva za to? To ve že vsakdor, da učiteljica uživa manjšo plačo

ne go učitelj. Več dela, pa manj plačila! Zakaj? Sam Bog si ga vedi! Na opazke, da potrebuje manj, da nima družine, da ne pije, da ne kadi, bi se skoro reklo po domače, da se nima komur odgovarjati, kajti vsaka učiteljica, in naj ima še tako dobro plačo, bi gotovo potrebovala še več, ako bi imela. A ker nima, mora potrpeti ter žrtvovati šoli vse veselje, vso udobnost, zdravje in morda še celo življenje.

Pravijo: učiteljica nima družine. Koliko učiteljic pa mora skrbeti za svojce! In ko bi res bila kakšna, da ne bi imela svojih ljudi, ali je res prisiljena ona, ves čas prisediti k tuji mizi ter spat v tuji postelji? Če si pa pripravi lastno gospodinjstvo, ali ne stane to mnogo? Zamore li sama gospodinjiti in delati, če učiteljuje? Ali ni prisiljena, rediti vsaj še eno osebo? Ali nima tedaj že družine? — Da ne pije, da ne kadi, tak razlog pa je res že preneumen, kajti četrt vina opoludne in četrt zvečer, to gotovo prej koristi nego škoduje ženski. Pa ravno toliko je tudi treznemu možkemu dovolj za zdravje. Kar pa kajenje zadeva, mislim, ni ravno neobhodno potrebno niti možkemu zdravju. Sicer pa moderne dame tudi kade...!

(Zvršetek pride.)

NA OBALI. UTVA. TRST.

Veter ziblje valčke
sinjega morja,
dela kolobarčke,
z njimi se igra.

Galebí otožni
jadrajo brezglasi
po zeleni vodi
varno in počasi.

Jaz ne gledam valčkov,
gledam tvoj nasmeš,
gledam kolobarčke
v tvojih le očeh;

gledam tam ljubezen,
ki brez glasa plove,
v srcu mi bolestnem
nade vzbuja nove.

BODI BLAGOSLOVLJENA!

INDÍJSKA LEGENDA. PO SIENKIEWICZU
POSLOVENIL MARJAN.

Nekoč se je ob svetlejši mesečini globoko zamislil modri in veliki Krišna ter rekel:

»Mislil sem, da je človek najlepša stvar na zemlji — toda prevaril sem se. Glej, opazoval sem cvet lotosov, s katerim se je poigraval nočni vetrec. Koliko je ta lepši od vseh živih bitij; njegovi lističi so se v tem času ravno razprostrli v srebrni mesečini, — in jaz nisem mogel od njega obrniti oči...«

»Nikdo med ljudmi mu ni enak«, ponavljal je vzdihajoč.

Kmalu na to pa je rekel:

»Zakaj neki bi jaz, bog, ne mogel ustvariti v svoji moči bitja, koje bi bilo med ljudmi to, kar je lotos med cveti? Tako, ki bode v veselje ljudem in zemlji. Lotos, preobrazi se v živo devojko in stopi pred me!«

Na mestu je lahko zašumljal val, kakor da bi se ga dotaknila z svojimi krili brzokrila lastavica, noč je postala jasnejša, mesec čarobnejši, slavci so v tem hipu glasneje zapeli, a hitro zopet utihnili. Čudo se je izvršilo, in pred Krišno je stopil Lotos v človeški podobi.

Sam bog se je začudil.

»Bila si dozdej cvet jezerski«, je rekel, »a od sedaj naprej bodi cvet mojih misli, -- govori!«

In devojka je pričela tiho šepetati, kakor šepečejo beli lističi lotosa, kadar jih poljublja poletni vetrec.

»Gospod! spremenil si me v živo bitje; kje mi zapoveš, da odslej prebivam? Spomni se, gospod, da sem drhtela in povešala lističe pri vsakem dihu vetra, dokler sem bila cvetka. Bala sem se, gospod, burnih nalivov in neviht, bala gromov in bliska, bala se tudi vročih solčnih žarkov. Ti si mi dejal, naj postanem veličasten Lotos —

UČITELJICA NA DEŽELI. X.

(Konec).

Pa ko bi hoteli naštevati potrebe, ki jih imajo ženske, a moški ne? Učitelj, recimo, nima družbe v vasi, ali se sploh hoče nekoliko razvedriti. Vzame palico in hajd! peš obiskat svojega kolego. Kaj pa učiteljica? Res gre lahko tudi ona peš, ali vendar bi vzela voz bolj za potrebo nego nje moški kolega. Na poti jo ujame dež, — z dežnikom in brez dežnika pokvari si obleko. In pa koliko drugih potreb ima ženska, kojih moški nima! Sicer pa, če potrebuje več ali manj, to ne bi smelo brigati nikogar. Istina je, da učiteljica ima isto izobrazbo, iste izpite, isto delo, po vrh pa še ženska ročna dela, in manjšo plačo! In to iz edinega vzroka, ker je ženska.

Poglejmo privatno življenje učiteljice! Mlada učiteljica nima toliko, da bi si ustanovila lastno gospodinjstvo. Če nima stanovanja v naravi, da tam životari, kakor ve in more, si najraje dobi hrano in stanovanje v kaki družini, kajti to jo stane še najmanj. Dokler ji živijo stariši, komaj čaka praznikov in počitnic, in če je blizu, še celo nedelj in četrtkov, da steče domov. No to še ni tako hudo. Zdi se ji še celo nekako nadaljevanje njenega veselega dijaškega življenja, kajti nje resnični dom ni tam, kjer učiteljuje, temveč doma pri stariših. Ali so pa vse mlade učiteljice tako srečne, da imajo stariše žive? Ali so vse mlade učiteljice tako srečne, da imajo ljubeče stariše v dobrem gmotnem položaju, da hočejo in morejo skrbeti za hčerino udobnost? Ali so vse mlade učiteljice tako srečne, da dobe službe blizu doma?

Žal, mnogo mladih učiteljic mora že zgodaj okušati bridki sad osamelosti. Druge pa ga okušajo pozneje, ko zgube ljubeče stariše, ko zgube dom. Tedaj učiteljica nima drugega doma kakor tam, kjer učiteljuje, kjer je nastanjena. Stanuje n. pr. v kaki družini. Kaj ji je družina! To velja pri njih, kar plača. Ako stanuje v boljši hiši, gledajo jo od zgoraj navzdol. Stanuje-li v kaki slabši hiši, gotovo ji manjka družbe in marsikakih ugodnosti. Na vsak način je privezana na družino, v koji stanuje. Samosvoja ni, čuti se odvisno v svojem zasebnem življenju. In bodi si družina še tako dobra, ona se ne čuti srečne, morda pač par let, toda misel: ves čas svojega življenja bodem morala prisedati k tuji mizi ter spati v tuji postelji, greni ji življenje. — Kaj pa še le, če se nameri na slabe ljudi, kjer je vsakovrstnih spletk, kjer presoajajo vsako besedo, vsako dejanje po svoje! V mestih si v takih slučajih morda lahko prebere, a na deželi? Bog si ga vedi, kaj bi lahko nastalo, ko bi si hotela prebrati, in pa prvo vprašanje je, če si sploh ima kam prebrati. — Nič boljše ni za one, koje imajo stanovanja v šolskih poslopih. Kaj vse lahko nastane, kjer je skupni uhod, skupne stopnice, kjer se sliši ropot iz enega stanovanja v drugo, to ve le, kdor je poskusil. Kjer je gospodar in najemnik pod eno in isto streho, potrpi gospodar radi plačila, najemnik pa nekako spoštuje gospodarja, posebno, če mu ugaja stanovanje. Kjer je več najemnikov pod eno streho, čutijo se jednake. A pri učiteljici in voditelju ni ne prvo, ne drugo. Voditelj hoče imeti vse pravice, in gorje učiteljici, če se ne zaveda svoje nejednakopravnosti in če nima daru potrpežli-

vosti! Bati se ji je zlih posledic. — Kjer si pa učiteljica najme sama svoje stanovanje ter ima sama svoje gospodinjstvo, tam je pač najmanj odvisna od drugih. Ali le malokateri se to posreči. Kjer je stanovanje v šolskem poslopju na razpolago, ne dobi stanarine; prisiljena je torej stanovati v šolskem poslopju. Drugič, v mnogih vseh ni dobiti primerne stanovanja. Bog, da si dobi kako sobo v družini! In tretjič, lastno gospodinjstvo stane mnogo. Po mnogih krajih ne zadostuje učiteljčina plača za tak luksus. Ko bi bile učiteljice v gmotnem obziru jednakopravne z moškimi kolegi, bi morda vendar lahko sanjarile o lastnem gospodinjstvu. To naj bi premislili vsi oni, koji trde, da ženska rabi manj nego moški. Gotovo, priprosta ženica, koja si sama skuha, sama opere, sama opravi, sama prinese vode, drv in živeža, nekoliko iz prodajalnice, nekoliko od dobrih ljudi, h kojim hodi na razvedrovanje, ne rabi mnogo. Tu semkaj z vami, ki trdite, da ena sama ženska porabi malo! A učiteljica ima druge dolžnosti, in tem dolžnostim mora žrtvovati čas, kajti iz šole pride duševno in telesno izmučena. V prvi vrsti ji je tedaj skrbeti za počitek in primerno razvedrilo, da si ohrani čil duh in zdravo telo. Skrbeti pa mora tudi za nadaljno izobrazbo, kajti na deželi posebno ženski ni mogoče tega pridobivati v družbah, v zabavnih večerih, v gledališčih itd. Vse to si zamore pridobivati le s čitanjem, da ne zaostaja za duhom časa. Ne ostaja jej torej časa za najmanjša hišna opravila, če noče žrtvovati zdravja in lastne izobrazbe. Prisiljena je, vzdržavati drugo osebo za gospodinjstvo in hišna opravila. A ta oseba sama pa stane gotovo dvakrat toliko kakor zgoraj omenjena ženica. Kaj pa sedaj še le učiteljica sama! Nočem pretiravati, denem jo v vrsto s služabnico, torej obe skupaj štirikrat toliko kakor zgornja ženica. Če bi torej priprosti ženski zadostovala ena krona, učiteljica bi jih morala imeti

štiri, brez knjig, časnikov, razvedril in brez pomaganja svojcem. To vse skup denimo po 2 kroni, skupno torej 6 kron. Ako bi torej hotela biti učiteljica samosvoja ter živeti paralelno s priprosto ženico, potrositi bi morala šest kron na dan! In kje ima učiteljica toliko? Priletne učiteljice, da, a to le v nekaterih krajih. Drugod pa komaj da pride prileten učitelj do take plače.

Če že učitelj nima toliko plače, da bi zadostovalo najbolj skromnim potrebam učiteljice, ne vem zakaj bi imela učiteljica le osemdeset odstotkov učiteljeve plače. Če se kje godi krivica ženskam, se godi v gmotnem obziru učiteljicam gotovo ena največjih krivic.

Človek velja kar plača. Kak ugled ima učiteljica na deželi, kjer je kolikanj inteligence in kolikanj ljudi v dobrih gmotnih razmerah? Ako si je znala pridobiti spoštovanje ljudstva, ljubijo in spoštujejo jo kot učiteljico, ali kot človeka gledajo jo od zgoraj navzdol. Ni li žalostno za človeka, ki se vidi preziranega radi uboštva? Si pa zamore učiteljica zboljšati svoj gmotni položaj? Ako slučajno ne dobi kakih instrukcij, kojim mora žrtvovati čas in s tem veči del zdravje in morda še celo življenje, ne vem s čim bi si nekoliko zboljšala svoj gmotni položaj. Ona ne more torej nikakor živeti življenja omikanega, svobodnega človeka, temveč prisiljena je prisedati k tuji mizi, ali pa životariti sama za se brez pomočnice za hišna opravila. Sama si mora v skromnem stanovanju kuhati, pomivati, spravljati, šivati ter sploh opravljati vsa hišna opravila. Bog, da si zamore najeti majhno deklico ali staro ženico, da jej prinese vode ter živeža iz prodajalnice. Da ni v takih slučajih kosilo redno, to se razume samo ob sebi, kajti med dopoldanskim in popoldanskim podukom si ne more pripraviti kaj tečnega in zdravega. A prvo vprašanje je, če si sploh zamore kupiti zdravo in tečno hrano. Tu

manjka torej časa in denarja. Primorana je torej jesti mrzle ali pogrete, prestane jedi od prešnjega večera, ali si pa v naglici kaj sprazniti. Učitelji, ki pridete o poludne domov, pa ne najdete še kosila pripravljenega, vi se jezite nad vašo soprogo, očitata ji morda, da ne ve, kaj je šola, kaj je trud itd. A vaša koleginja mora vsa utrujena še le ogenj zanetiti, da si v naglici kaj pógreje. Kaj pravite k temu? Ali ni ona tudi človek z enakimi pravicami do življenja kakor vi? Ali ni zaslužila tudi ona, kakor vi, da se ji prinese opoludne kosilo na mizo, kakor vam? A učiteljica, ako nima slučajno svoje matere ali kake sestre, ki se hoče za njo žrtvovati in žnjo trpeti revščino, ne more vzdrževati kuharice, da bi ji prinesla kosilo na mizo, kakor ga prinese vam vaša soproga, vaša hči, vaša služabnica. Prisiljena je torej životariti prav po beraški, ali pa prisedati k tuji mizi.

Nihče drug ne pozna tako natančno učiteljčinih težav, kakor učitelji sami, nihče drug ne ve torej tako dobro, kakor učitelji, da se godi učiteljicam kričeča krivica, ker niso enakopravne ž njimi v gmotnem obziru. Iz tega sledi, da bi učitelji morali delovati skupno z učiteljicami, da bi najprej postale one ž njimi enakopravne v tem zmislu, potem pa bi morali delovati zopet skupno, da bi se prvim in drugim zboljšalo matrijalno stanje v toliko, da bi prvi in druge zamogli živeti vsaj nekoliko stanu primerno.

Preglejmo še dalje zasebno življenje učiteljice. Učiteljica nima navadno lastne družine, da bi v njej našla razvedrila, utehe, prisiljena je zatekati se v drugo družino in bodi si že, kjer stanuje, ali kam drugam. Tem je lahko dobro došla, lahko pa tudi ne, kakor se že ujema njihov značaj ž njenim. Oni jo morda le trpe radi njene živahnosti, radi dobička in tudi radi usmiljenja, ker pomislijo, da nima lastne družine. Ali to traja le nekaj časa. Kakor

hitro začenja ona postajati resna, žalostna in sitna radi lastnih težav in nadlog; kakor hitro sprevidijo, da jim ne daje Bog ve kakih dobičkov, kakor hitro se jim kaj malega zameri, konec je prijateljstvu, konec usmiljenja ter nastane tim večje sovražstvo, čim večje je bilo prijateljstvo. Kaj vse lahko nastane iz takega sovražstva, to bi gotovo vedela povedati vsaka posamezna učiteljica. In posebno pa še ona, ki je imela v takih slučajih ljubimsko razmerje. O tu se raztrobi o njej, da dela škandal v vasi, da daje pohujšanje mladini, da se ženi, mesto da bi učila itd., ko se v resnici prosto ljudstvo niti ne zmeni za vse to! Le par onih, kojim se je zamerila, vpijejo na vso moč, da pride na uho predstojnikom. Vsled tega, posebno, če ne najde v voditelju zagovornika, to je, da je tudi on na strani nje sovražnikov, ali še celo nje sovražnik sam, jo gotovo službeno, ali še celo disciplinarno premestijo. In če je še provizorična, odpustijo jo lahko iz okraja. In zakaj vse to? Zato ker je iskala razvedrila v drugih družinah, ker si ni mogla preskrbeti lastnega ognjišča, — vsled slabih gmotnih razmer.

Ko bi imela učiteljica stanu primerno plačo, zamogla bi si omisliti lastno gospodinjstvo, vzdrževala bi lahko eno, dve, ali še več oseb, kakor bi ji sploh ugajalo. Se ve da bi pri tem lahko zahajala v družbe in na obiske, ali to le, kedar bi se ji zljubilo in če bi ji sploh ugajala družba in osebe; ne pa kakor sedaj, ko je prisiljena v to pri vsaki volji, in bodi ji že družba ali oseba ljuba ali ne. Tako pa naj životari vedno sama! Imajočo torej lastni dom, lastno postrežbo, smatrali bi jo vaški mogotci za sebi jednako. Bogata gospa, koja morda še ljudske šole ni videla ali ni dovršila, bi se je ne upala obrekovati in napadati, kakor kako od nje odvisno osebo, kajti učiteljica bi ji bila ugledna oseba, ne le po stanu, temveč tudi v gmotnem obziru. Koliko gorja, koliko solz,

koliko obrekovanja, koliko žrtev bilo bi prihranjenih, ko bi učiteljica zamogla postati samosvoja v zasebnem življenju! Stem bi si pridobila splošen ugled v socialnem življenju. -- Kar se pa tiče potreb, morda res kaka ne čuti mnogo potreb za lastno osebo, a potrebovala bi mnogo, da bi zamogla živeti primerno svojemu stanu. Če vidimo toliko žrtev od strani učiteljic, iskati moramo pač uzrokov. Ena se omoži, ne toliko po nagibu svojega srca, kolikor da se le reši tega stanu. Druga hira v bolnici umobolna, ker ji ni bilo mogoče, ravnati se po nagibu svojega srca. Tretja se postara prezgodaj ter bolehuje na sto boleznih, radi prenapetega dela, premalo počitka, premalo tečne hrane, premalo razvedrovanja itd. In zakaj vse to? Za to, ker je običaj, da učiteljice trpe krivice v javnem, trpe krivice v zasebnem življenju. Človek pa, ki trpi krivice, ne more se gibati svobodno, ne more posvetiti se popolnoma svojerznu stanu in poklicu. S tem pa ne trpi le posamezna oseba, temveč tudi prevažna stvar sama. Vsled tega ne bi smelo biti obrnjeno le oko učiteljice v poravnanje teh krivic, temveč moral bi gledati na to vsak blagi človek, ki se zaveda svojega človečanstva.

ŽARI TAM ZUNAJ MLADI DAN...

FRAN ŽGUR, PODDRAGA.

Žari tam zunaj mladi dan,
mladost zemljo spreleta —
Pri koscih mladih sred poljan
pri senu so dekleta.

Src mladih spev in šala njih
v daljavo se izgublja. —
Cvetice lic zaljubljenih
nebeški soj poljublja . . .

In jaz grem ven, in pred menoj
mladost v svireli svira. —
Kak pesem, čuvstvovanj nebroj
iz polnih prs izvira! —

ŠOLSKA IKONA.¹⁾

SRBSKI SPISAL DR. LAZA K. LAZAREVIĆ.
PREVELA I IN F. KLEMENČIČ.

I.

Naše selo je imelo cerkev, cerkev pa je imela popa.²⁾ Pop je zopet imel cerkev, selo in popadijo — svojo ženo. To je: pop je služil cerkev, upravljal z vasjo in živel s popadijo.

Pop je bil vse in zopet vse. Imeli smo tudi šolo, ki je pa bila podrejenega značaja, kakor je pisar na sodniji. Ona je služila cerkvi in selu, torej popu. — Pozneje vam že tudi o njej kaj povem.

Celo selo je bilo popovo vlastelinstvo. Zapovedoval je županu, župan pa selu. Ni imel beriča, vendar ni mogel nihče niti pomisliti, da bi ne ubogal popa, on pa zopet sè svoje strani ni niti sanjal, da bi njegova beseda bila bob v steno, ali pa, da bi si on jemal oblast, ki mu ne tiče.

Stepanu, ki hodi razkoračeno, je žito prezorelo, on pa ga še ni požel.

— Kaj pa ti, Stepane, ne žanješ?

— Kako naj, oče?³⁾

— Sè srpom!

— Vem, oče; pa kje bi najprej? Veš, da sem sam.

— A robota?⁴⁾

— Trebalo bi zaklati ovna in nabaviti vedro žganja, ti pa veš, kako nesrečen sem bil.

— Pa vzemi kakšno cerkveno živinče in menda bo tudi toliko žganja, pa pokliči jutri zjutraj roboto.

D drugega dne do večernic je bilo vse požeto, zvezano in zloženo v križake.

¹⁾ Sveta podoba.

²⁾ „Pop“ je v srbsčini oficijelni naslov svečenika ter ta izraz ni morda žaljiv, kakor bi kdo mislil.

³⁾ Tako nagovarjajo pravoslavni Srbi duhovnike.

⁴⁾ Tako imenujejo v tržaški okolici in na Krasu brezplačno pomaganje sosedom pri domačem delu, torej isto, kar imenujejo Srbi: moba.